

Into the

Pleidooi voor een stedenbouwkundig avontuur

In Vlaanderen worden elke dag zes hectare van de schaarse open ruimte bebouwd – het equivalent van twaalf voetbalvelden. Toch hebben we die open ruimte hard nodig: denk maar aan waterbeheer bij langdurige droogte of hevige regenval, hernieuwbare energie als alternatief voor fossiele brandstof, een kritische massa aan biodiversiteit om levensnoodzakelijke natuurlijke processen te garanderen, voedsel voor een verder groeiende bevolking, kwaliteitsvolle ontspannings- en belevingsruimte in een competitieve topregio.

In onze verstedelijkte context zullen we op zoek moeten gaan naar innovatieve methodes om de scheiding tussen buitengebied en stad te overstijgen. De opgave is om actief in te zetten op de fysische, ecologische, landbouwkundige en landschappelijke logica's die bepalend zijn voor het ruimtegebruik. Open ruimte is daarbij veel meer dan het restje dat overblijft als we de ruimte gepland en bebouwd hebben. Het is een strategische ruimte, een schaars goed dat van essentieel belang is voor ons welzijn.

Wild 3.0

6 stellingen

Het VRP Lab 'Offensief Open' boog zich in het voorjaar van 2015 in vier thema-avonden over deze kwestie en kwam tot de vaststelling dat het niet volstaat om beleidsmakers en politici te overtuigen van de kwaliteiten en mogelijkheden van open ruimte. Het wordt hoog tijd dat planners en ontwerpers, maar ook (ruimte-)ontwikkelaars zich mee engageren.

De volgende zes stellingen dagen u uit om de vertrouwde, bebouwde omgeving te verlaten en u in het avontuur te storten van het ontwerp en de planning van de open ruimte. De assertieve imperatieven die in deze stellingen opduiken, zijn daarbij te interpreteren als een 'note-to-self' vanwege de auteurs en/of als aanbevelingen voor alle goede verstanders die actief zijn in praktijk en beleid...

1 Hou op met open ruimte te consumeren.

In een dichtbevolkte regio als Vlaanderen staat de resterende open ruimte constant onder druk. Die ruimte aansnijden voor residentiële, economische of infrastructurele behoeften kan enkel nog indien elders bebouwde of verharde ruimte terug op een kwaliteitsvolle manier wordt opengemaakt. Het schrappen van slecht gelegen woon(uitbreidings)gebieden is slechts een eerste stap in de goede richting.

Bestaande ruimtelijke beleidsinstrumenten kunnen een maatschappelijk draagvlak creëren voor deze ommezwaai. Een nog beter functionerende grondenbank, waarbij de overheid stevige posities in handen heeft, kan de kansen voor grondruil verhogen en strategische keuzes tussen open en bebouwde ruimte ondersteunen. Naast een optimalisering van het planschade-planbatensysteem, kan het aangekondigde systeem van verhandelbare ontwikkelingsrechten ook de economische haalbaarheid van de maatregelen verhogen. De mogelijkheden van herverkaveling met planologische ruil, die het recente decreet landinrichting biedt, dienen volop te worden verkend.

Vandaag betalen we Europa torenhoge boetes omdat we de vereiste waterkwaliteit en biodiversiteit niet halen. Door te investeren in de Vlaamse open ruimte slaan we een dubbelslag: we halen de opgelegde doelstellingen en tegelijkertijd maken

we Vlaanderen meer klimaatbestendig en vermijden we kosten ten gevolge van overstromingen of verdroging in de toekomst. Meer groen en meer recreatiemogelijkheden zijn goed voor de volksgezondheid en dus besparen we ook nog eens op uitgaven voor welzijns- en gezondheidszorg. Dit soort denken vergt niet alleen politieke moed en een langetermijnvisie, maar ook een mentaliteitswijziging.

Met deze stelling trappen we misschien een open deur in, omdat de overheid al langer met planningsvoorstellen komt. Het zal echter lef vragen om die eindelijk in realiteit om te zetten en daar zullen krachtige instrumenten voor nodig zijn. Mits een duidelijk kader wordt dit uiteindelijk ook een gedeelde verantwoordelijkheid van planners/ontwerpers, ontwikkelaars en burgers.

2 Grijp elke opdracht aan om ruimte 'open' te maken.

Zelfs residentiële, economische of infrastructurele opgaven bieden kansen om open ruimte te creëren of te versterken en zo een (beter) landschap te maken. Een kwalitatieve ruimtelijke ontwikkeling impliceert dat alle functies op een passende manier in de ruimte worden ingebracht, met aandacht voor duurzaamheid,